

խանձից և անզօր չարութեան ճնշումից:

Մենք, ի հարկէ, պ. Լէօի դէմ բարկանալու ախորժակ չունինք: Եւ ո՞ր խելքը գլխին մարդը կարող է բարկանալ նրա դէմ: Գրականական Սարակնովիւներ ամեն տեղ կան, թող լինի մէկն էլ մեր մէջ: Ամբողջ ուսւ գրականութիւնը անզօր է Բուրենինների դէմ: Ո՞ր փիղը կարող է կապել քոթոթների բելաւնը: Հետեւաբար ուշադրութիւն դարձնել պ. Լէօի չարամիտ արշաւանքի վրայ, մենք անկարող ենք: Մենք, ընդհակառակը, փափագում ենք, որ պարոնը շարունակի աղաւաղել մեր լաւագոյն հեղինակների լաւագոյն գրուածներն այնպէս, ինչպէս աղաւաղում է պոփմ: Մենք բարի ենք, գիտենք, որ պոփ արշաւանքը զոնէ ժամանակաւոր հանգստութիւն է տալիս նրա պրոբլոգ ու տապալկոնոգ սրտին և սպասում ենք, որ նա վայելի այդ հանգստութիւնը: Սակայն հաւատացնում ենք պ. Լէօին, ոչ որ ուսաստան վիպասաններից մեղաւոր չէ, որ նա ինքը իբրեւ վիպագրող գլորուել է անդունդը: Մենք հաւատացած ենք, ընդհակառակը, որ եթէ հնար լինէր, իւրաքանչիւրը պատրաստ էր նրան խորխորատից հանելու և մտցնելու գեղեցիկ գրականութեան տաճարը, որի դէմ այնքան անզօր չարութիւն է տածում իւր սրտում:

ՍՈՅԼ

ՀԱՅՀՈՅԵԼՈՒ ՄԵՆԱՋՆՈՐՀ

Ամեն բան իւր չափն ու սահմանն ունի բացի «Մշակ» լրագրի անզօր չարութիւնից: Գրականական տապալկոնութիւնների օրգանը տարին տասներկու ամիս գործ է ածում մեր դէմ այն միակ զէնքը, որ յատուկ է իրան—ստուութիւն և զրպարտութիւն, որպէս զի մի կերպ կարողանայ մեզ արատաւորել: Զը զիտենք ի՞նչ ենք արել այդ թերթին, որ կտրել ենք նրա քունը, զրկել հանգստութիւնից: Մեղաւոր ենք միթէ մենք, որ հայ հասարակութեան մտածող մասը այսօր զգուանքով է արտասանում մի թերթի անունը, որը ոչ մի ջանք չի խնայում ինքն իրան բարոյական անդունդը գլորելու և վերջապէս... գլորեց:

Իւր այս տարուայ 11-դ համարում զգուանքի աւաւակայ դարձած թերթը դարձեալ մի կոյտ ցելի է չալրտում շատերի հետ և՛ մեզ վրայ: Իս «Մամուլ» վերնագրով մի յօդուած է:

Գրականութեան տաճարից աքսորուած Լէօի հարազատ երկուորեակը այդ յօդուածի մէջ մեր դէմ գործ է ածում մի լեզու, որի նմանը գուցէ Շուշուայ թոփխանէում անգամ չի գործածուում:

Այդ յօդուածում 4 տեղ յիշուած է „Լումայի“ խմբագրի անունը և այնտեղ մի շատ բնորոշ կէտ կայ. „Մշակը“ սպառնում է մամուլի մի մասին, ասում է, որ մամուլի մի մասը այսքան տուժում և դճռ խելքի չէ գալիս: Առական զինչ ցուցանէ:

Պատասխանել յիշոցների այդ երկար շարուածքին—մենք անգոր ենք:

Միակ լուրջ դարձուածը այդ յօդուածում այն է, թէ „Լուման“ անցեալ 1903 թուականին ընթերցանութեան նիւթ չէ տուել:

Թէ ինչ է տուել և ինչ է տալիս „Լուման“ իւր ընթերցողներին, այդ մասին դատելը մեզ չի պատկանում: Թողնենք խօսի Բագուի մի անաչառ ուսու լրագիր, որի մի յօդուածը քաղուածօրէն տպում ենք „Լումայի“ ներկայ համարում: Բայց հարցնում ենք, ի՞նչ ընթերցանութեան նիւթ է տուել մի ամ բողջ տարի ինքը „Մշակը“, ի՞նչ է տուել նրա հաւատարիմ բարեկամ Մուրճը: Ահա հարց, որին եթէ կարող են թող պատասխանեն Լէօները: Մենք ինքներս չը գիտենք ի՞նչ է տպուել և տպում „Մուրճում“, քանի որ ահա երրորդ տարին է այդ ամսագիրը կարգաւու հաճոյքից մենք զրկել ենք մեզ: Բայց ահա ինչ է ասում իւր վերջին համարներից մէկում „Տարագը“, որի ճաշակին այս դէպքում բոլորովին հաւատում ենք:

„Այն օրուանից ի վեր (այսինքն այն ժամանակից, երբ „Լումայի“ աշխատակից Շիրվանզադէի „Արտիստը“ տպուեց „Մուրճում“—երեք տարի առաջ), մինչև այժմ ոչ թէ „Արտիստի“ նման, այլ նրա կէսին իսկ արժող որ և է գեղարուեստական ինքնուրոյն գրուածք—վէպ կամ պատկեր“, լոյս չի տեսել „Մուրճում“:

Այսպէս, ուրեմն, ամբողջ երեք տարուայ ընթացքում „Մշակի“ բարեկամ „Մուրճը“ տուել է միմիայն մի հատիկ գեղարուեստական երկ, այն էլ մեր աշխատակցինը:

Գուցէ „Մշակը“ ինքը մեծ մեծ բաներ է տուել իւր „ճարհատեալ“ բաժանորդներին: Օ, այստեղ մենք կաշկանդուում ենք և հիացած ու ապշած ձգում ենք գրիչը, յիշելով Վրճինի:

անձան «Մանրանկարները» և Լէօի հանճարեղ «Զրոյցները»։ Գրականական այդ անմահ գործերների առջև ինքը Շէքսպիրը կարող է նահանջել։ Միայն ափսոս, հազար ափսոս, որ «Մշակի» բաժանորդների խելացի մասը և մի քանի բարեկամներ նամակներով և բացարձակ խնդրել են ու պահանջել, որ «Մշակը» զրկի մեզ այդ գործերներից և ստիպել են Վրձինին ընդհատել իւր «Մանրանկարները, իսկ հանճարեղ Լէօին իւր Զրոյցները»։

Սակայն միտթարուենք նրանով, որ այսուհետև Փալան-թարը կը հիացնի մեզ իւր շրջիկ կաթնալաններով, իսկ Լէօն, այս անգուգական գեղարուեստագէտը, իւր «քննադատութիւններով»։

Խեղճ հայ մամուլ, խեղճ գաւառացիներ, որ ուրիշ օրաթերթ չունենալով, ստիպուած էք ձեր տասնեակ ռուբլիները դէնը չպրտել։ Բայց ինչ արած, ամայի անապատով անցնող քարվանք ճարահատեալ հոտած ճահճից էլ է ջուր վերցնում...
